

Eden je šel, drugega je treba tudi pogoniti. Učitelj, ki je pomagal v prostem času lesnemu trgovcu v pisarni, je dobil grozljivo pismo. Vedel je, kaj pomeni tako pismo in se je tudi odtegnil kruti bodočnosti. Po njegovem odhodu bodeta živela lahko dva.

Da je borba za kruh glavni namen preganjanju slovenskih učiteljev v Julijski Krajini, naj dokaže sledeči slučaj, ki je le primer podobnih dogodkov.

V bližnji vasi je hotela neka naša učiteljica po vsi sili ohraniti službo, zato se je odpovedala slovenskemu učiteljske-

mu društvu, pridružila se zvezi črnih, nagovarjala kmete za kmetijski sindikat, oblekla otroke v črne srajce in jim dala na glave črne čepice ter z njimi prepevala pesem o bombah in bodalnih.

Kljub temu pa je nekega dne prišla v vas italijanska učiteljica z možem in otrokom in lojalna Slovenka se ji je morala umakniti.

Ista maska pokriva dogajanja, o katerih si mislimo, da so važna in velika, in ista maska pokriva življenje ljudi, o katerih si mislimo, da so majhni in nepomembni.

Splošne vesti.

— **Redukcija sreskih šolskih nadzornikov.** V Srbiji, Črni gori in Vojvodini bo reduciranih 65 sreskih šolskih nadzornikov. Tozadevni odlok je že bil predložen v podpis.

— **Spomenica poverjeništa UJU Ljubljana glede redukcije nadzornikov.** Poverjenišvo UJU Ljubljana je izdelalo podrobno poročilo o stanju nadzorstva v ljubljanski in mariborski oblasti. V poročilu je povzročena škodljivost vsake redukcije nadzornikov za šolstvo ter težkoče, ki jih ima jo že sedaj nadzorniki, zaradi česar močno trpi šolstvo. Ob priliki avdijske Glavnega odbora UJU pri ministru prosvete gosp. Velji Vukičeviću v nedeljo 13. t. m. je poverjenišvo UJU Ljubljana predalo to spomenico potom predsedstva g. ministru. Minister prosvete je povdaril, da se izvrši redukcija na pritisk finančnih krogov za celo državo in je primoran reducirati nadzornike na 120 in razdeliti državo v 120 nadzorovalnih okrajev. Zahteve poverjenišva so v tem, da naj bi se v skrajnem slučaju dvignilo število nadzornikov v ljubljanski in mariborski oblasti od predvidenih 14 vsaj na 18 nadzornikov, kar je skrajni minimum. Kakor smo informirani, bodo ukinjene tudi pisarne v onih srezih, ki bodo ukinjeni in bodo nove pisarne sreskih nadzornikov nezavisne od sreskih poglavarjev.

— **Udeležba na seji Glavnega odbora UJU v Beogradu dne 12. in 13. t. m.** je bila zelo dobra. Zastopana so bila vsa poverjenišva z domala vsemi svojimi zastopniki. Od zagrebskega poverjenišva se ni mogel udeležiti seje edino tov. Blaž Stetič, ki je težko bolan. Popolno so bila zastopana beograjsko, bosansko in dalmatinsko poverjenišvo. Tudi zastopniki ljubljanskega poverjenišva so bili polnoštevilni, in sicer je bilo zastopano poverjenišvo Ljubljana po poverjeniku Andreju Skulju, Josipu Lapajneju in uredniku Ivanu Dimniku. Seje so se vršile redno od 8. zjutraj do večera. Za podrobne razprave so se sproti volili odseki, ki so končni predlog predložili plenumu v odločitev. Delo je bilo zelo intenzivno in debate stvarne. Zelo spretno je vodil seje novi predsednik gosp. Vlada K. Petrovič. Po dvodnevni seji je bil v nedeljo zvečer prijateljski sestanek v hotelu »Slavija«, kjer so se člani Glavnega odbora v prijateljskih razgovorih med seboj spoznavali in izmenjavali misli. Nekaj časa je bil na sestanku tudi pomočnik ministrstva prosvete g. Obradović, ki je bil slučajno navzoč. Podrobno poročilo iz seje Glavnega odbora UJU sledi.

— **Avdijska pri ministru prosvete.** Prilikom seje je sprejel v nedeljo 13. t. m. ob 4. popoldne minister prosvete g. Velji Vukičević Glavni odbor UJU v svojem kabinetu. Podrobno poročilo v prihodnji številki.

— **Ministrstvo prosvete je z odlokom O. N. br. 14.558 z dne 28. februarja 1927 odločilo,** da se pri usposobljenostnih izpiti za osnovne šole izprašuje v Sloveniji počenši s pomladanskim rokom 1927 v smislu čl. 2., točka 10., odst. 1. in 2. izpitnega pravilnika z dne 31. julija 1886, št. 6033 tudi srbohrvaščina s to izpizmembo, da je izpit obvezen in da ocena odloča o uspehu celoletnega izpita tako, kakor iz drugih predmetov.

— **Neizplačani mesečni prejemki.** V kičevskem srezu ni prejelo učiteljstvo februarke mesečne plače do konca februarja. Na intervencijo UJU je javilo prosvetno ministrstvo, da se je isti slučaj dogdil v Kuli. Prosvetno ministrstvo je opozorilo na to ministrstvo financ s prošnjo, naj posamezne finančne uprave ne delajo učiteljsstvu takih neprilik.

— **Oblastni šolski nadzorniki.** Na vprašanje, ali ostane oblastnemu šolskemu nadzorniku po razpisu pridobljeno učiteljsko mesto, je odgovorilo prosvetno ministrstvo sledeče: Oblastni šolski nadzorniki so uradni prosvetnega ministrstva, ki so nastavljeni z ukazom na predlog splošnega oddelka (a ne oddelka za osnovno nastavo) ter radi tega preneha njihova pravica na mesto pridobljeno po razpisu. Isto velja za referente za osnovno nastavo v prosvetnem ministrstvu.

— **O razpisu služb v mariborski oblasti.** Nekako pred dvema ali tremi leti sem napisal članek »Par besed po imenovanjih v mariborski oblasti«. S tistim svojim članekom sem bil dosegel — dasi je bil mišljen navzgor in navzdol zelo dobrohotno — ne navaden uspeh.

Na ukaz višjega funkcionarja me je prosvetna uprava takrat počastila s tem, da me je zasliševala in vzela moje izpovedi na zapisnik. Tov. urednik pa se je nasprotno čutil užaljenega, da so se na ta način vmešavali v njegovo področje. Meni so se ta-

krat vzbudili nehoti spomini na bivše avstrijske čase. Tisto zasliševanje je bilo namreč nekaka 25-letnica sličnih dogodkov, ko sem vtikal še kot novopečeni učitelj svoj nos v šolsko upravo. Pa o tem morda kedaj pozneje, če bom imel priliko pisati svoje spomine. Torej da ne bode imela pozneje kaka oblast z menoj zopet sitnosti, zato napišem raje preje teh par besed. V mariborski oblasti je razpisanih toliko mest nenkrat, da se človeku kar zamegli pred očmi, čeprav ni kompetent. Kako se godi prosilecem, si pa lahko mislimo. To je sicer samo prvi turnus, sledita baje pa še dva, upamo, da krajša. Šolska uprava namreč hoče odpraviti dosedanje že večletno kvarljivo prakso, da so bile šole začetkom šolskega leta deloma nezasedene, deloma pa so imele preveč učnih oseb, ki so bivale ne samo tedne, ampak celo mesece na razpoloženju. Selitev vseh naj bi se izvršila o počitnicah, tako da bi šolski aparat začetkom leta že funkcioniral kakor v nekdanjih časih. To dobro namero moramo le pozdravljati. V koliki meri pa se bode uresničila, bomo lahko konstatirali o svojem času. Že iz tehničnih ozirov pa menda ni posebno priporočljivo kar tako »en mase« razpisavati mesta. Zakaj, ako bi bilo to umestno, bi se bilo gotovo že dogajalo še v prejšnjih razmerah, ko je upravni aparat deloval vse drugače, nego deluje in zamore delovati sedaj. Toda to je končno zadeva šolske uprave same, kako bode obvladala vse to ogromno delo. Reflektanti na razpisana mesta se gotovo ne bodo pritožili, da je mest premalo na razpolago. Ravno nasprotno. Preveč jih je, da marsikateri ne bode vedel, kam bi prošil. Pri tej priliki ne bode škodilo, če se omeni nekaj izkušenj iz polpretekla dobe v tem oziru. Odkar se je odpravila povrnitev selitvenih stroškov, je bilo jako malo prosilcev in prosilci celo za prav ugodna mesta ob železnici. Spominjam se, da so nekateri visoki gospodje kar zmajevali z glavami, češ, kam je prišlo naše učiteljstvo, da nima več ambicije. Toda ti gospodje so navadno pozabljali, da je ambicijo učiteljstva ubilo deloma — strankarstvo, največ pa pomanjkanje pare za selitev. Marsikdo je rajši ostal, kjer je slučajno bil, in tako so ostala celo prav dobra mesta brez prosilcev, ali pa so imela silno pičlo število. Pomanjkanje prosilcev se je še prav posebno čutilo za upraviteljska mesta. Bojim se, da tudi to pot ne bode mnogo boljše v tem oziru. Kogar naravnost ne primorajo družinske ali stanovanjske razmere, si bode najbrže tudi sedaj premislil deseterkrat preden si bode nakopal glavo to jako dvomljivo čast. To bode ostalo najbrže tako dolgo, dokler bodo s temi mesti zvezane same dolžnosti in niske pravice. Naposled bode morala tudi šolska uprava — pa če bi bila na obe očesi slepa — izpregledati in nekaj ukreniti. Še nekaj! Kljub vsem pretreslajem v naši organizaciji — ki pa ne segajo tako na široko, ne tako na globoko, kakor se splošno navadno misli, ali pa kakor si želijo nekateri — je danes učiteljstvo že tako stanovsko zavedno, da se ne bode pojavljali ob priliki kompetenc slučajji, kakor jih je bilo v polpretekli dobi nebroj in ki so silno škodovali ugledu našega stanu, strankam pa tudi niso donajali nobenih koristi. Stanovsko zaveden in ponosen učitelj ne bode pritiskal ne strankarskih ne drugih kljuk! Zanj bo merodajna sposobnost, službena doba ter socialne razmere! —ski.

— **Andrej Vilfan.** Neprijetne predpomladne megle so se za tisto dopoldne, dne 9. t. m., umaknile solnčnim žarkom, da so povzdignili svečanost, ko smo spremljali k večnemu počitku na žabniško pokopališče našega tovariša in prijatelja Andreja Vilfana, bivšega šolskega upravitelja v Sori pri Medvodah. Zastokala je domača hiša, ko so dvignili štirje gorenjski fantje belo ozaljšano krsto z utrujenimi zemeljskimi ostanke pokojnega tovariša. Upravičen je bil jok domačih, saj so s pokojnim bratom izgubili glavno oporo. Nenavadno dolg žalni sprevod je otvorila domača in sorška šolska mladina. Častno pomnožena asistencija duhovništva, med kojim smo opazili gg. župnika iz Sore in Reteč ter gg. kaplana iz Sore in Kranja, je pričala, da je bil blagi pokojni tudi v teh vrstah priljubljen. Stevilno tovaršstvo, med katerim je korakal tudi upokojeni višji šolski nadzornik g. Josip Novak, je prihitalo od blizu in daleč, da izkaže poslednjo čast svojemu priljubljenemu tovarišu in prijatelju. Zamišljeni smo korakali med temi pokojnikovimi šolci, ki smo se pred sedemnajstimi leti veselo živahno pripravljali na prestop v življenje brez slutnje, da se bodo tako naglo razredile naše vrste, kar je zvečine tudi posledica svetovne vojne. Moški zbor je pod spretnim vodstvom tovariša g. sreskega šolskega referenta Rusa odpel nagrobno žalostinke. Poleg oficijelne sv. maše zadušnice, ki jo je pel domači g. župnik Verce,

je istočasno opravil žalno daritev sv. maše tudi sorški g. kaplan Kolenc, s katerim sta složno delovala na šoli v blagor sorške mladine. V imenu učiteljskega društva se je ob odprtem grobu v ginljivih besedah poslovil od pokojnika tov. predsednik g. Lapajne iz Cerkelj. Kot večletni pokojnikov prijatelj je izpregovoril v slovo tudi organist iz Preške g. Hafner. Dragi Andrej! Utihi! Je nagrobna molitev, odpele so se žalostinke, umolknilo so zvonovi. Rešen neizprosne morilke-jetike, ki kaj rada posega v naše vrste, si se preselil k Njemu, ki si ga vroče ljubil, da prejmeš večno plačilo za trud in delo — mi pa smo se razšli, da nadaljujemo svoje poklicno delo, dokler se tudi mi ne snidemo s Teboj. Ave anima pia! — Leop. Hladnik.

— **Ameriški humbug z darili PRK.** (V pomislek.) Že večkrat sem hotel pisati o Rdečem križu in PRK, toda oziri do plemenite svrhe organizacije so mi branili to storiti in čakal sem na izboljšanje in sanacijo. Toda po dolgem opazovanju sem prišel do prepričanja, da se je lotila tudi te organizacije običajna društvena bolezen — hiranja in počasnega umiranja v nezdravih razmerah. Prvo, kar mi ni všeč, je prezirane slovensčine v vseh tiskovinah in publikacijah. Saj je menda slovenščina že v trojici jugoslovenskega edinstva, zajamčenega v ustavi. Toda v letnem poročilu paradiža francoščina in morda pride tudi še kak drug jezik do veljave pred prečansko separatistično slovenščino. Drugo je vprašanje ameriških daril. Zdi se mi, da si predstavljajo Amerikanci Jugoslavijo kje v Centralni Afriki. Drugače bi ne pošiljali k nam smeti, ki jim uidejo izpod metle. Oprostite izrazu, toda druge označbe ne najdem za darila, ki romajo po naših solah. To ni darilo srca, to ni ljubezen do bratov in sester preko morja, to je le oblatni obolus za statistiko. Tudi mi smo se oddolžili svoji dolžnosti, pišejo v kronike. Bil sem skeptik ob ustanovitvi PRK pri nas, danes sem še večji. Statistika, prazne številke — to ni PRK. To vodijo kronično bolna društva, ki jih mrgoli v Sloveniji. Toda Rdeči križ oziroma PRK ne sme vmes. Bojim se, da organizaciji škoduje dekretiranje od zgoraj. Bojim se, da je sv. Birokracij slab patron za organizacije, ki so ustvarjene za življenje. Življenja pa fermani in okrožnice ne dajo. Končno še par besed darovalcem. Hvala Vam za pozornost, toda Jugoslavija je v Evropi in ne med zadnjimi v kulturni vrsti. Nismo pa Lazarji, ki se bomo zadovoljevali z drobtinami, ki padajo slučajno z mize. Kar srce daje, gre do srca. Če pa ima Beograd (mogoče celo Ljubljana) kaj skrivide pri tem — potem seveda oprostite. Beograd pa zasluži potem grajo jugoslovenskega Lloydja v polni meri tudi od te strani. V nadi, da me prav razumete, se Vam podpišem. — A. Mervič.

— **Književno naznanilo in prošnja.** Vsem onim p. n. šolskim upraviteljem, ki vprašujejo po drugem zvezku »Nove Zabayne knjižice« naznanja podpisaneec tem potom, da izide novi zvezek meseca aprila t. l. — One šole, ki so l. zvezek omenjenega mladinskega zbornika že pred meseci prejele, obdržale, a še ne plačale, prosim, da se blage volje poslužijo pošiljati priložene položnice ali pa mi naj vrnejo knjižice. — Anton Kosi, Središče ob Dravi.

— **III. književna tombola Jugoslovenske Matice.** Štev. 24 in 7 so bile izčrpane vse ambe. Dobitki se te dni razpošiljajo; v Ljubljani bivajoče prosimo, da dobite osebno dvignejo v pisarni Jugoslovenske Matice, Šelenburgova ul. 7/II. — 11. t. m. je bila izžrebana tretja številka, t. j. št. 43. S to in prejšnjima številka bode zadete prve terne. Zato naj vsak, ki je zadel s temi tremi številkami terne (vse tri številke v eni vrsti), pošlje svojo tablico na naslov Jugoslovenske Matice, Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II. in naj javi svoj naslov. Pri pominjamo, da s tretjo številko zadete ambe ne pridejo več v poštev. Prihodnje zvebanje se vrši 18. t. m.

— **Seznam učnih knjig.** Prosvetno ministrstvo zahteva seznam vseh učnih knjig, ki so v osnovnih šolah posameznih srezov v rabi. Predložiti je prosvetnemu oddelku sezname čitank, jezikovnih vadnic, računic in pomožnih knjig za druge predmete že do 21. marca 1927.

— **Izkaz učiteljev s 3 službenimi leti brez usposobljenostnega izpita zahteva** veliki župan ljubljanske oblasti (čl. 54. urad. zakona) in opozarja istočasno vse prizadete na čl. 19. urad. zakona, po katerem se jim nadaljnje leto brez usposobljenostnega izpita ne šteje v stalnost.

— **Potovanje v Grčijo.** Na iniciativo g. Bogosava Pejića, šolskega nadzornika prespanskega okraja, je sklenilo učiteljsvo tega okraja, da priredi potovanje po Grčiji. Ogledati si hočejo osobito one kraje, kjer so naseljeni Srbi. Ministrstvo je že izdalo tozadevno dovoljenje.

— **Uradna potrdila smejo biti izdana le v državnem jeziku.** Ker so nekatere šole izdajale uradna potrdila v nemškem in madžarskem jeziku, je prosvetna oblast odredila, da se smejo taka potrdila izdajati le v državnem jeziku, kar edino odgovarja čl. 3. ustave.

— **60-letnico svojega rojstva slavi** kapelnik dr. Phl. Josip Cerin. Čestitamo! Več v prihodnji številki.

— **Znižano kopališko pristojbino lahko** dobi vsak organiziran učitelj(ica) UJU pri

* Prinašamo ta dopis, dasi se z vsebino ne strinjamo v polnem obsegu.

Uredništvo.

okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani. Vstopnice pa morajo nositi žig poverjenišva. Dobite jih pri upravi našega poverjenišva po 8 Din za vsak dan izvzemski sobote in nedelje.

— **Sr Neobvezni predmeti na učiteljskih.** Za zborna petje kot neobvezen predmet so določene po ministrski odredbi na moškem in ženskem učiteljskem v Ljubljani tri tedenske ure; na moškem učiteljskem je določena poleg tega ena neobvezna tedenska ura za klavir, a na ženskem učiteljskem ena tedenska ura za stenografijo.

— **Kruh,** spisal Matija Malešič, izdala družba sv. Mohorja. Cena za člane broš. 21 Din, vez. 30 Din, za nečlane broš. 28 Din, vez. 40 Din. — Ta povest je prva, ki opisuje življenje v Slovenski Krajini (Prekmurju). Razodeva nam vso grenkost kruha, ki si ga morajo služiti revni Krajinci s tem, da hodijo bogatašem po Ogrski in Slavoniji obdelovat veleposestva pod vodstvom palirjev. Knjigo bode čital vsakdo z največjim užitkom.

— **Nove tiskovine za šolske nadzornike, upravitelje(ice) in učiteljsva in sicer:** 1. spisek učiteljstva ki ima napredovati v osnovni plači in 2. prošnja za bolezenski dopust v zmislu najnovejših predpisov, je izdala Učiteljska tiskarna.

Boj za svobodo in neodvisnost učiteljskega stanu.

V LASTNI ZADEVI.

Tovarišem, ki so stali ob moji nenadni »kazenski« premostitvi s svojimi simpatijami na moji strani, sem dolžan dati ob zaključku svoje »afere« nekaj pojasnil.

Ker nisem nastopil službe pri Sv. Barbri v Halozah, mi je bila ustavljena plača. Začasno sem moral brez službe ostati v Mežici. Odločitev zame ni bila lahka, in nisem storil koraka v negotovo bodočnost iz kake lahkomišelnosti kljubovalnosti in trme. Tovariši, ki poznajo razmere, me bodo razumeli.

Zakaj sem bil premeščen iz Mežice?

Organizacija je dosegla sicer preklic moje kazenske premostitve, ni pa mogla preprečiti moje premostitve po zloglasnem čl. 71. urad. zakona. »Narodna Prosveta« poroča, da je sam pomočnik ministra prosvete, ki je premostilni dekret podpisal, izjavil zastopniku organizacije — UJU — da moja kazenska premostitev ni bila prav utemeljena, da imam svoje zasluge za šolo, da pa sem postal radi »svojega pisanja« (proti Angležem) v Mežici nemogoč.

Kdo je dosegel mojo premostitev?

Nisem postal žrtev kakih političnih intrig in med vodilnimi politiki nimam osebnih nasprotnikov. Strankarsko firmo in tisk kvečjemu zlorabljam v boju proti meni ljudje, ki jih vodijo osebni interesi. Kot javna tajnost se smatra, da so dosegli mojo premostitev Angleži potom svojih zvez in s sodelovanjem vplivnih činiteljev, ki so se zvezali z njimi na življenje in smrt. Sicer pa ni bil to prvi poizkus spraviti me iz Mežice. Odkar sem tu, so tajne sile na delu, da bi me spravile iz kraja.

Zakaj sem bil rudniškemu podjetju napotil?

Rudnik plačuje 90% vseh občinskih doklad in v občini gospodari stranka, ki ji pripadam jaz in ki hoče svoj občinski gospodarski program v dobrobit delavskega naroda brez nepotrebnih ozirov na tuji kapital, resno izvajati. (Meščanska šola je bila samo ena točka našega programa). Mnenja sem, da je prav, da se nekaj od ogromnega dobička rudniškega podjetja porabi v korist domače občine. Z mojim odhodom — tako računajo gotovi krogi — bi zapihal v občini drug veter in rudnik bi dobil zopet prejšnjo absolutno moč v roke. V koliko je ta račun pravilen, nas tukaj ne zanima. Najbolj živo pa sem zadel s svojo brošuro »Boji in napredek mežiških rudarjev«.

Česa so me obdolževali?

Čez noč so me radi omenjene brošure očrnila za komunisto, dasi vsa javnost ve, da pripadam stranki, ki načelno zastopa drugo smer. Toda s takimi očitki se je hotelo največ doseči — tudi pri ministru. Res sem bil na podlagi takih podtikanj kazensko premeščen brez predhodne disciplinske preiskave in ne da bi vedel, česa sem obdolžen. Pozneje so pri ministru, po strogi cenzuri knjige, spoznali svojo zmoto.

Kako se je vodil boj proti moji osebi?

Drzno je za učitelja, ako se spušča v boj s takimi silami. Računati mora, da ne najde nikjer zaščite, nasprotno, da se vse zaroti proti njemu.

Krajni šolski svet in občinski odbor sta bila razpuščena brez konkretne utemeljitve, prvi naravnost nezakonito od oblasti, ki za to ni kompetentna. Našemu dnevnemu časopisu se je zdelo to menda v redu. V kolikor ni razpusta naravnost odobravalo, je k njemu molčalo, kakor je molčalo na očitke in navedbe v moji brošuri, ko bi povsod drugod v javnosti ob takih očitkih završelo.

Pri nas se dela nasprotno. Treba je malenkosti razbliniti v afero, da se pozornost odvrne od velikih stvari. Treba je ne-